

Ένα εννοιολογικό πλαίσιο για τη Διαπολιτισμική Ψυχολογία

- Θεωρητικές προσεγγίσεις
- Το οικολογικό-πολιτισμικό μοντέλο
- Πολιτισμοποίηση, κοινωνικοποίηση, επιπολιτισμοποίηση

ΨΧ56: Διαπολιτισμική Ψυχολογία
Τμήμα Ψυχολογίας ΕΚΠΑ
Εαρινό εξάμηνο 2025-2026
Καθηγητής Βασίλης Παυλόπουλος

Ψευδο-ερμηνείες της συμπεριφοράς: Οι “θεωρίες” των ενστίκτων

(Segall et al., 1996)

Η ανθρώπινη συμπεριφορά αποτελείται από ένστικτα, δηλ. έμφυτες, ελάχιστα υποκείμενες σε μάθηση και στερεοτυπικά εκδηλούμενες συμπεριφορικές προδιαθέσεις:

1. Εντοπισμός μιας οικουμενικής τάσης →
2. Απόδοση ενός ονόματος →
3. Επινόηση ενός ενστίκτου →
4. Ερμηνεία συμπεριφοράς !!!

Όμως:

- Κυκλική λογική που καταλήγει σε πλάνη.
- Καμία συμπεριφορά δεν είναι οικουμενική, χωρίς διακυμάνσεις.

Η ερμηνεία της Κοινωνικής Βιολογίας

(Segall et al., 1996)

- Η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι προϊόν βιολογικής εξέλιξης χιλιετηρίδων (αγριότητα → βαρβαρότητα → πολιτισμός).
- Ωστόσο, όσο περισσότερο εμπλέκεται η μάθηση, τόσο λιγότερη σχέση υπάρχει μεταξύ της βασικής βιολογίας και της συμπεριφοράς. «Οι νόμοι της γενετικής δεν είναι οι νόμοι της μάθησης» (Washburn, 1978).
- Η ανθρώπινη εξέλιξη περιλαμβάνει τόσο γενετική όσο και πολιτισμική μεταβίβαση.

Γενετική και πολιτισμική μεταβίβαση

(Laland et al., 2011)

ΓΕΝΕΤΙΚΗ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ

- Βιολογικοί γονείς
- Διαγενεακές επιδράσεις
- Επιρροή από αρχικό εξελικτικό στάδιο

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ

- Κοινωνικοί γονείς
- Ενδογενεακές επιδράσεις
- Επιρροή σε επόμενα εξελικτικά στάδια

-
- Αλληλεπίδραση με το περιβάλλον
 - Σκοπός η προσαρμογή
 - Τυχαίες διακυμάνσεις, φυσική επιλογή

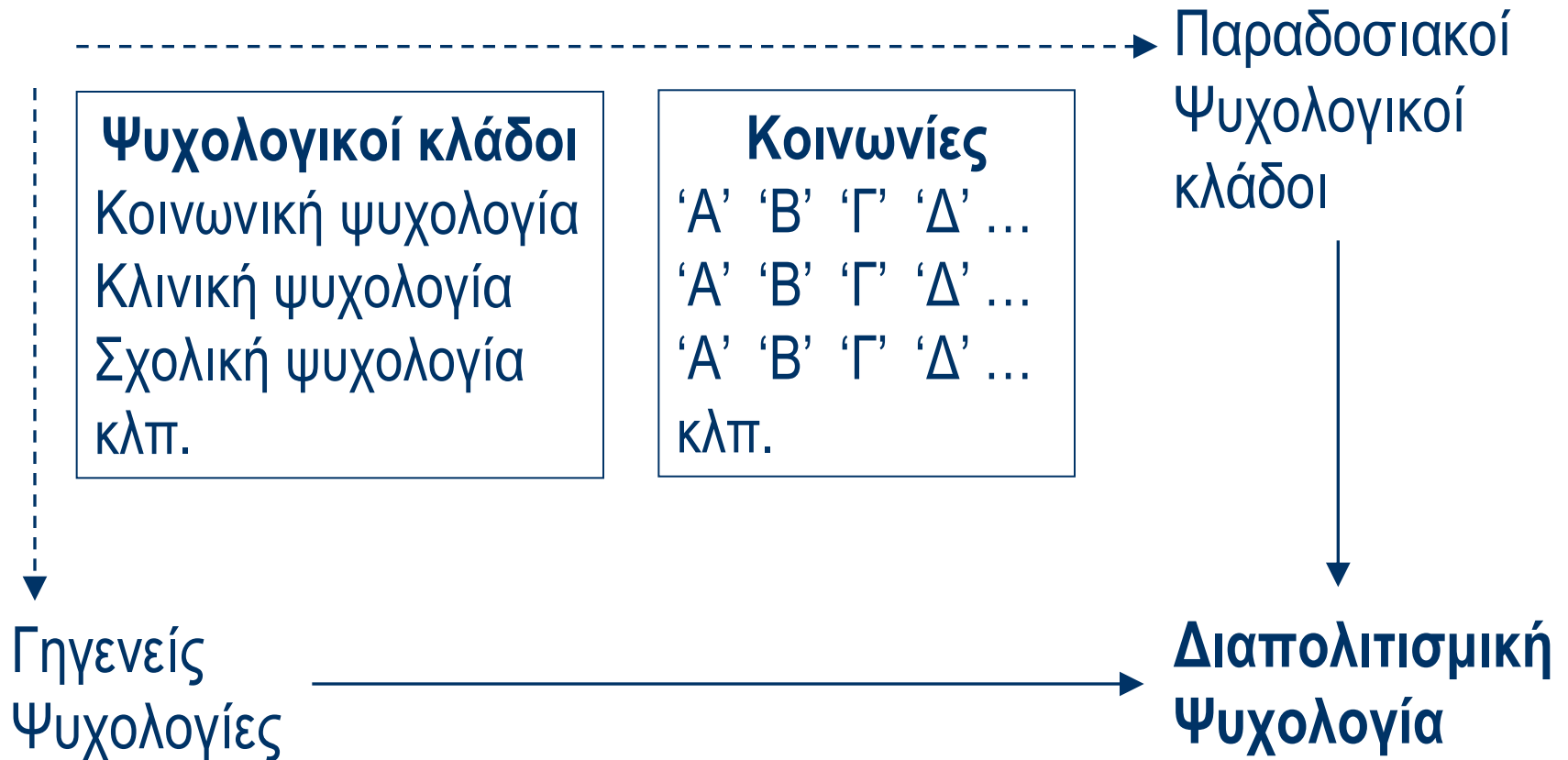
Αντικείμενο της Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας

(Triandis, 2007)

- Μελετά την ανθρώπινη συμπεριφορά σε **παγκόσμιο οικολογικό πολιτισμικό** πλαίσιο, δηλ. πώς επηρεάζεται από αυτό και πώς το επηρεάζει.
- Ερευνά τα **οικουμενικά** στοιχεία και το **εύρος της διακύμανσης** των ψυχολογικών ιδιοτήτων.
- Ελέγχει τη **δυνατότητα γενίκευσης** των ψυχολογικών θεωριών.
- Νέα μεθοδολογική προσέγγιση, ενσωματώνει **μεταβλητές** που άλλοτε εκλαμβάνονταν λανθασμένα ως **σταθερές**.

Παραδοσιακή και Διαπολιτισμική Ψυχολογία

(Berry et al., 2021)

Τρεις θεωρητικές προσεγγίσεις για τη μελέτη του πολιτισμού στην Ψυχολογία

(Berry et al., 2021)

	Απολυτοκρατία (Absolutism)	Σχετικισμός (Relativism)	Οικουμενισμός (Universalism)
Γενικός προ-σανατολισμός	βιολογικός	πολιτισμικός	βιο-πολιτισμικός
Ορισμοί εννοιών	καθολικοί	πολιτισμικά συγκεκριμένοι	έμφαση στα κοινά στοιχεία
Διαπολιτισμική σύγκριση	απευθείας, με κοινά εργαλεία	αδύνατη, μόνο γηγενή εργαλεία	προσαρμογή των εργαλείων

Τρεις παραδοχές της οικουμενικής προσέγγισης

- Οι **βασικές ψυχολογικές διεργασίες** των ανθρώπων είναι παγκόσμιες και, άρα, δεν αναμένεται να μεταβάλλονται σε διαφορετικούς πολιτισμούς.
- Οι **ικανότητες**, δηλαδή οι ιδιότητες που αναπτύσσονται σε αλληλεπίδραση των βασικών διεργασιών με την καθημερινή εμπειρία, εμφανίζουν πολιτισμική διακύμανση.
- Η ατομική **επίδοση**, δηλαδή η έκφραση μιας ικανότητας σε συγκεκριμένες περιστάσεις, εμφανίζει (ακόμα μεγαλύτερη) πολιτισμική διακύμανση.

 Παράδειγμα: η γλώσσα

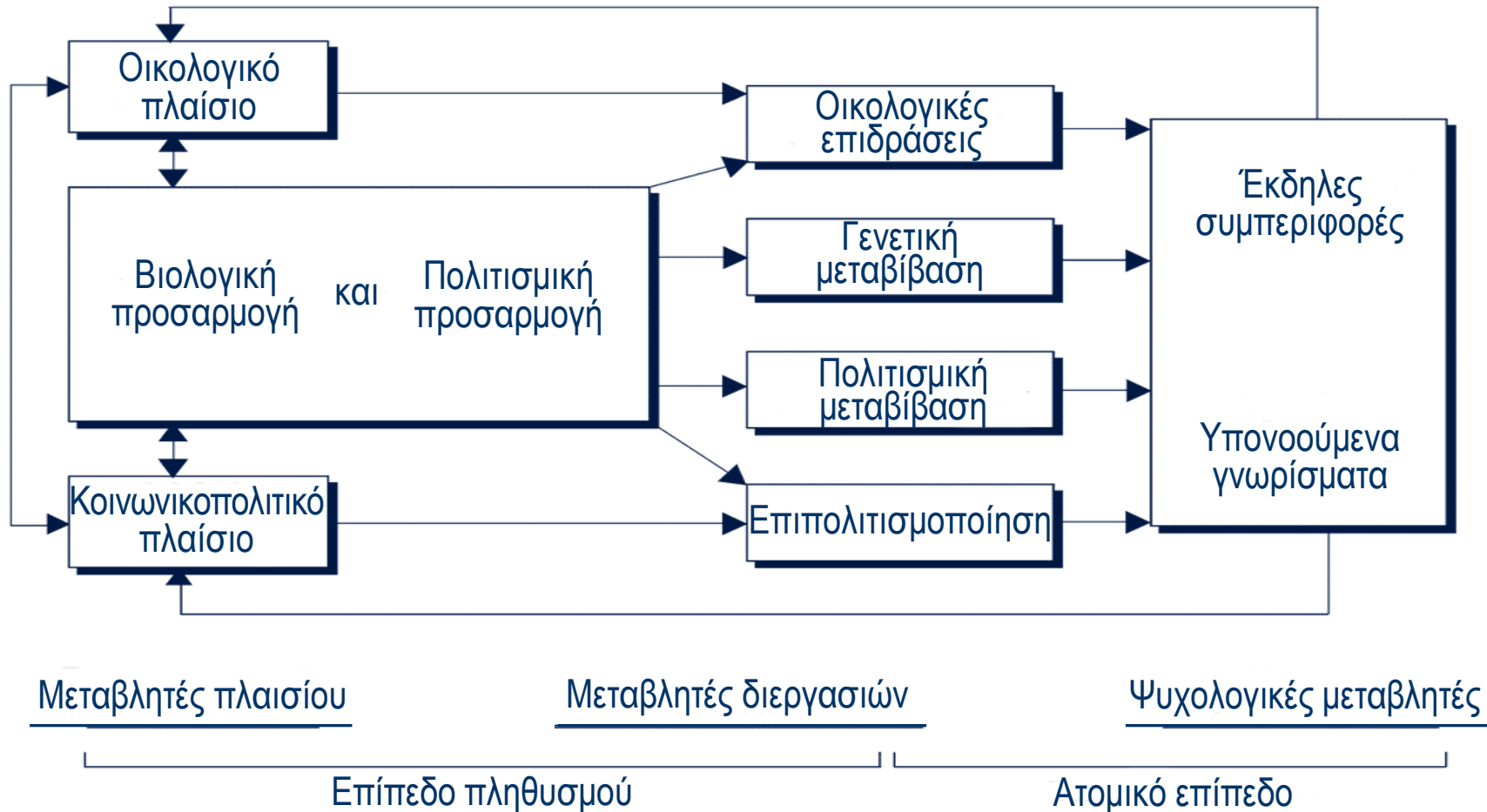
Διαπολιτισμική ή Πολιτισμική Ψυχολογία;

(Triandis, 2007)

Διαπολιτισμική	Πολιτισμική
Έμφαση στο περιεχόμενο (διαστάσεις)	Έμφαση στο πλαίσιο (διεργασίες)
Ο πολιτισμός βρίσκεται «έξω από το άτομο» (ητική θεώρηση)	Ο πολιτισμός βρίσκεται «μέσα στο άτομο» (ημική θεώρηση)
Μελετά σχετικά σταθερές παραμέτρους (π.χ. αξίες)	Μελετά πιο «ρευστές» όψεις και νοήματα (π.χ. εαυτός)
Συλλογή ποσοτικών στοιχείων για διαπολιτισμική σύγκριση	Συλλογή ποιοτικών στοιχείων, εθνογραφικές μέθοδοι

Το οικολογικό-πολιτισμικό μοντέλο

(Berry et al., 2021 · Segall et al., 1996)

Παραδοχές της οικοπολιτισμικής προσέγγισης

- Η ανθρώπινη ποικιλομορφία νοείται ως ένα δυναμικό σύνολο συλλογικών και ατομικών προσαρμογών στο πλαίσιο.
- Οι πολιτισμοί διαμορφώνονται προσαρμοζόμενοι στις εκάστοτε οικολογικές και κοινωνικοπολιτικές επιδράσεις.
- Οι ατομικές ιδιότητες διαμορφώνονται προσαρμοζόμενες στο εκάστοτε πολιτισμικό πλαίσιο.
- Η μελέτη της σχέσης πολιτισμού-συμπεριφοράς προϋποθέτει την ανεξάρτητη μέτρηση και των δύο.

Πολιτισμοποίηση και κοινωνικοποίηση

(Berry et al., 2021· Segall et al., 1996)

- **Πολιτισμοποίηση** (enculturation). Η απόκτηση εννοιών, αξιών και συμπεριφορών με τυχαίο τρόπο, επειδή και μόνο είναι διαθέσιμες στο συγκεκριμένο περιβάλλον.
- **Κοινωνικοποίηση** (socialization). Η διαδικασία μέσω της οποίας το άτομο, το οποίο γεννιέται με απεριόριστες συμπεριφορικές δυνατότητες, οδηγείται στην ανάπτυξη μόνο των μορφών συμπεριφοράς που αποδέχεται η ομάδα του.

Πολιτισμοποίηση και κοινωνικοποίηση: ομοιότητες

(Berry et al., 2021· Segall et al., 1996)

- Αφορούν την **εκμάθηση τρόπων συμπεριφοράς** από άλλους.
- Έχουν **κανονιστικό χαρακτήρα**, οδηγούν σε ομοιομορφία εντός της ομάδας και σε διαφοροποίηση μεταξύ των ομάδων.
- Αποσκοπούν στην **κοινωνική σταθερότητα**.

Πολιτισμοποίηση και κοινωνικοποίηση: διαφορές

(Berry et al., 2021· Segall et al., 1996)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

- Συστηματική, σκόπιμη
- Προϋποθέτει τη διδασκαλία
- Είναι ορατή και εύκολα αναγνωρίσιμη
- Πιο συγκεκριμένη έννοια από την πολιτισμοποίηση
- Εστιάζει στο άτομο και στις κοινωνικές του σχέσεις

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΠΟΙΗΣΗ

- Τυχαία
- Δεν προϋποθέτει διδασκαλία
- Δεν γίνεται συνήθως αντιληπτή
- Ευρύτερη έννοια, περιέχει την κοινωνικοποίηση
- Εστιάζει στο κοινωνικό-πολιτικό-οικονομικό πλαίσιο

Τα αρραβωνιάσματα
Νικόλαος Γύζης, 1875

Μπορείτε να διακρίνετε στον πίνακα στοιχεία κοινωνικοποίησης και πολιτισμοποίησης;

Πολιτισμοποίηση και επιπολιτισμοποίηση

- **Πολιτισμοποίηση** (enculturation): Αναφέρεται στην πρόσληψη των πολιτισμικών στοιχείων της κοινωνίας στην οποία γεννιέται και μεγαλώνει το άτομο → ενδοπολιτισμική διαδικασία.
- **Επιπολιτισμοποίηση** (acculturation): Αναφέρεται στην πρόσληψη νέων πολιτισμικών στοιχείων ταυτόχρονα με την επαναδιαπραγμάτευση των πολιτισμικών στοιχείων και της ταυτότητας της χώρας καταγωγής → διαπολιτισμική διαδικασία, προϊόν διαπολιτισμικής επαφής (μετανάστευση, προσφυγιά, αλλά και τουρισμός, media, κ.ά.).

Σύγχρονες τάσεις

- Συνδιαλλαγή διαπολιτισμικών και πολιτισμικών προσεγγίσεων.
- Από την αποικιοκρατία στην παγκοσμιοποίηση: ευκαιρίες και κίνδυνοι.
- Περισσότερες πολιτισμικές ομάδες ανά έρευνα.
- Πέραν των WEIRD (Western-Educated-Industrialized-Rich-Democratic): Ο “κόσμος της πλειοψηφίας”.
- Σύνθετες τεχνικές συλλογής δεδομένων, πολλαπλές πηγές, προχωρημένες μέθοδοι στατιστικής επεξεργασίας.

Βιβλιογραφία

- Berry, J., Poortinga, Y., Breugelmans, S., Chasiotis, A., & Sam, D. L. (2021). *Διαπολιτισμική Ψυχολογία: Έρευνα και εφαρμογές* (επιμ. Α. Παπαστυλιανού). Gutenberg.
- Laland, K. N., Atkin, A., & Casibi, S. S. (2011). From genetics to culture: The evolution of learning, teaching, and language. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 366(1567), 1108-1124.
- Segall, M., Dasen, P., Berry, J., & Poortinga, Y. (1996). *Διαπολιτισμική Ψυχολογία: Η μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς σε παγκόσμιο οικολογικό πολιτιστικό πλαίσιο* (Επιμ. Δ. Γεώργας). Ελληνικά Γράμματα.
- Triandis, H. C. (2007). Culture and psychology: A history of the study of their relationship. In S. Kitayama & D. Cohen (Eds.), *Handbook of cultural psychology* (pp. 59-76). Guilford Press.